

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7894>

Number: 73 , p. 163-182, Winter 2018

Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Süreci / Publication Process

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayın Kabul Tarihi / Article Acceptance Date

22.11.2018

24.12.2018

Yayınlanma Tarihi / The Published Date

31.12.2018

DİL KİMLİK İLİŞKİSİ ÇERÇEVESİNDE RUSYA FEDERASYONU'NDAKİ TÜRK HALKLARININ VE TÜRK LEHÇELERİNİN DURUMU*

*SITUATION OF TURKISH DIALECTS AND TURKISH COMMUNITIES IN
RUSSIAN FEDERATION IN TERMS OF LANGUAGE-IDENTITY RELATION*

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Özeren

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4386-8312>

*Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları
Bölümü, mehmetozeren@hotmail.com*

Öz

Dil, duygu ve düşüncelerimizi aktardığımız bir araç, dünyayı resmeden göstergeler dizgesi olmanın yanında insanlar arasında birliktelik bilinci oluşturan önemli bir görev de üstlenmektedir. Dolayısıyla dil, hem bireyin ben kimliğini hem de aynı dili konuşan bireylerin diğer gruplar içindeki kimliklerini ortaya koyan önemli bir argüman olarak görülmektedir. Çünkü dil aynılık, tanınabilirlik, ayırt edici ve paylaşılabilirlik açısından kimliği tanımlamaktadır. Sovyetler Birliği bundan yola çıkarak ayrıştırıcı siyaset yoluyla kimlik ve dil ayrıştırıcılığına gitmiş, genel Türk kimliği yerine her boyu ayrı kimlik, her lehçeyi de ayrı bir dil olarak sunmuştur. Oysaki önemli Türkologlardan W. Radloff, Lazar Budagov, P. M. Melioransky ve J. Nemeth Türk dilinin kolları için "lehçe" terimini kullanmışlardır. Ancak Bolşevik İhtilali (1917) ve Radloff'un ölümünden sonra (1918) ise Rus Türkologlar, "lehçe" terimi yerine "dil"i kullanmaya başlamış ve Türk dilinin her bir kolunu ayrı birer dil olarak değerlendirmişlerdir. Bu terminoloji daha sonra Avrupalı Türkologlarca da

* Bu makale, 17-20 Nisan 2018 tarihlerinde Bişkek'te Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi tarafından düzenlenen "Uluslararası Orta Asya Sempozyumu – Göç, Yoksulluk ve Kimlik" adlı sempozyumda sunulmuş "Dil Kimlik İlişkisi Çerçevesinde Rusya Federasyonu'ndaki Türk Halklarının ve Türk Lehçelerinin Güncel Durumu" başlıklı bildirinin yeniden gözden geçirilmiş ve düzenlenmiş biçimidir.

benimsenmiştir. Böylece ayrıştırıcı yaklaşım literatürlere de yansımış ve farklı dil farklı kimlik tanımlamasına gidilmeye başlanmıştır.

Rusya Federasyonu'nda 2002 ve 2010 yıllarında genel bir nüfus sayımı yapılarak, sınırları içerisindeki nüfus ve bu nüfusun yapısı incelenmiştir. Bölgelerin ayrı ayrı değerlendirildiği bu sayımda, her bölgedeki etnik yapı ortaya çıkarılmış ve bunun genel nüfusa oranı verilmiştir. Ayrıca kullanılan dillerin sayıları da tespit edilmiştir.

Bu çalışmada dil – kimlik ilişkisine değinildikten sonra Rusya Federasyonu'ndaki 2002-2010 nüfus sayımları rakamlarla değerlendirilecek ve sonuç olarak Rusya Federasyonu'ndaki Türk kimliği ve Türk lehçelerinin konuşur durumu ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dil, Kimlik, Rusya, Türk Halkları, Türk Lehçeleri

Abstract

In addition to being a tool which exchanges information between people and a sign system which renders the world around them, language has an important mission to give people the idea of unity. Thereby, language seems to be an important argument both for an individual and for group of people who speak the same language to establish self-identity among other individuals/groups. Because language determines the identity of speakers with the help of the concept of uniformness, identifiability, discriminability, shareability. Based on this, the Soviet Union went through a discriminatory policy to differentiate between identity and language, and instead of the general Turkic identity, it offered each identity as a separate identity and a different language. However, the important Turkologists W. Radloff, Lazar Budagov, P. M. Melioransky and J. Nemeth used the term "dialect" for the branches of the Turkic language. However, after the Bolshevik Revolution (1917) and the death of Radloff (1918), the Russian Turkologists began to use "language" instead of the term "dialect" and considered each branch of the Turkic language as a separate language. This terminology was later adopted by European Turkologists. Thus, the discriminatory approach is reflected in the literature and different language different identity definitions have been started.

By a census in 2002 and 2010, the population and the structure of population has been examined in Russian Federation. In the census which evaluate the regions separately, all ethnic groups was determined and the rate of ethnic population to general population was given. Also the number of languages in use were figured out.

In this study, relation between language and identity will be addressed and the census done by Russian Federation in 2002 and 2010 will be analyzed. Also, Turkish identity and the situation of Turkish dialect speakers will be presented.

Key Words: Language, Identity, Russia, Turkish Peoples, Turkish Dialects

Giriş

Dil – Kimlik İlişkisi

Kimlik, "toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü"¹ ya da "benliğimiz konusunda dün, geçen yıl, ondan önceki yıl, vb. kimsek, yine o olduğumuz yolundaki öznel bir bütünlük, tutarlılık ve süreklilik duygusu; 'ben

kimim?' sorusuna verdiğimiz başka herkesten ayrı, eşsiz bir insan olduğumuz yolundaki cevabımız." (Gordon, 1999: 447) olarak açıklanmaktadır. Kısacası kimlik, bireyi tanıtan ve tanımlayan özelliklerdir. Ancak bu daha çok kimliğin bireysel yönü ile ilgilidir. Sosyal gruplar tarafından paylaşılan ve ortak değer olarak tanımlanan kimlikler ise kimliğin sosyal yönü ile ilgilidir.

Kimlik tanımlamalarında dini ve etnik kimlik öne çıkmaktadır. Ancak günümüzde bireylerin kendilerini diğerlerinden farklı olarak gördükleri birçok şey üzerinden

¹http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5a782c56d256c2.49756687
(05.02.2018, 10.11)

tanımlayabildikleri hibrit kimlikler de yaygın bir şekilde görülebilmektedir (Çağırkan, 2016: 2617).

Etnik kimlik ve onu tanımlamaya yarayan dil, kimlik tanımlamalarında en yaygın argümanlardan biridir. Sovyetler Birliği bundan yola çıkarak ayrıştırıcı siyaset yoluyla kimlik ve dil ayrıştırıcılığına gitmiş, genel Türk kimliği yerine her boyu ayrı kimlik, her lehçeyi de ayrı bir dil olarak sunmuştur. Örneğin "Türk diyalektolojisinin kurucusu sayılan W. Radloff, Türk dilinin kollarını Rusça nareçie (dialect) lehçe anlamına gelen kelime ile ifade etmiştir. Radloff'tan başka, Lazar Budagov, P. M. Melioransky, J. Nemeth gibi yabancı Türkologlar da Türk dilinin kolları için "lehçe" terimini kullanmışlardır. R. R. Arat ise, Çuvaş ve Yakut Türkçeleri için lehçe, diğer kollar için şive terimlerini tercih etmiştir. Bolşevik İhtilali (1917) ve Radloff'un ölümünden sonra (1918), Rus Türkologlar, lehçe terimi yerine dili kullanmaya başlamış ve Türk dilinin her bir kolunu ayrı birer dil olarak değerlendirmişlerdir. Bu terminoloji daha sonra Avrupalı Türkologlarca da benimsenmiş ve nihayet Fundamenta'da (PhTF – Philologiae Turcicae Fundamenta) "Türk dilleri" (Fr. Langues turques; İng. Turkic languages) terimi yer almıştır." (Buran, 2008: 29) Böylece ayrıştırıcı yaklaşım literatürlere de yansımış ve farklı dil farklı kimlik tanımlamasına gidilmeye başlanmıştır.

Rusya Federasyonu'nda Nüfus Sayımı

Ülkeler, kanunlarına uygun olarak belirli zamanlarda toprakları içerisinde yaşayanların sayısı, yaşı, cinsiyeti, dili, dini, yerleşim alanı, eğitim durumu, etnik yapısı vb. gibi birçok özelliklerini, durumları tespit edebilmek için çalışma yürütmektedirler. Rusya da Federal Yasa'nın 4. maddesine uygun olarak 25 Ocak 2002 tarihli No: 8 FZ "Rusya Genelinde Nüfus Sayımı" kanununa uygun olarak nüfus sayımı gerçekleştirmiştir. Nüfus sayımı bazı esaslara göre yapılmaktadır. 2010 yılındaki nüfus sayımı gerçekleştirilirken şu hususlara dikkat edilmiştir:

1. 2002'de olduğu gibi 2010'daki nüfus sayımı da sürekli ikamet edilen yerleşim yerleri temel alınarak yapılmıştır. Ancak yerleşim

yerleri ile nüfusa kayıtlı oldukları yerlerin örtüşmediği durumlar ile karşılaşabilmektedir.

2. Sürekli ülke içerisinde yaşayanlar, bir yıla kadar çalışma ya da okumak için yurtdışına çıkanlar, farklı sürelerle tatil, sağlık ya da misafirlik gibi sebeplerle yurtdışına çıkanlar nüfus sayımına dâhil edilmişlerdir.

3. Devlet organlarında görevli olup da uzun süreliğine yurtdışında bulunanlar ve onların aile üyeleri (elçilik, konsolosluk, Rus bilim ve kültür merkezlerinin çalışanları, uluslararası organizasyonlarda yer alanlar, basın – yayımların yurtdışı çalışanlar, askerler) nüfus sayımına dâhil edilmişlerdir.

4. Rusya'da geçici olarak bulunan ancak yurtdışında yaşayanlar da (en az bir yıla kadar okumak ya da çalışmak için gelenler, tatil, sağlık, misafirlik için yakınlarının yanına gelenler ile transit geçiş yapanlar, göçmenler vb.) dikkate alınmıştır.

5. Askerde bulunanlar garnizonun, hapiste bulunanlar ise hapishanenin bulunduğu yerleşim yerleri içerisinde sayılmışlardır.

6. Evsizler buldukları, görüldükleri yerlerde sayılmışlardır.

7. Bir yıldan daha uzun süre çalışmak ya da öğrenim görmek için yurtdışında bulunan Rus vatandaşlar ile Rusya Federasyonu'ndaki yabancı ülke temsilciliklerinde ve uluslararası örgütlerde çalışan yabancı ülke vatandaşları nüfus sayımına dâhil edilmemişlerdir.²

Rusya Federasyonu'ndaki Türk Halklarının ve Türk Lehçelerinin Güncel Durumu

Rusya Federasyonu 89 idarî birim, 2 federal şehir, 16 özerk cumhuriyet, 5 otonom bölge, 10 millî bölge, 49 oblast ve okruglara ayrılmış çok uluslu bir ülkedir (Özkan, 2007: 172). 2002 yılı nüfusu 145.166.731; 2010 nüfusu 142.856.536; 2016 tahmini nüfusu 142.355.415 (nüfus artış oranı % -0.06)'tir (Keleş, 2017: 2). Rusya Federasyonu içerisinde Ahıska, Azeri, Altay, Balkar, Başkurt, Çuvaş, Çulım, Gagavuz, Dolgan, Hakas, Kazak, Karaçay, Karaim, Karakalpak, Kırgız, Kırımçak, Kırım-Tatar, Kumandin, Kumuk, Nogay, Tatar, Teleüt, Tofa, Tuva, Türkiye, Türkmen, Özbek, Uygur, Şor ve

² <http://www.perepis.ru>

Yakut Türkleri de yaşamaktadır. 2002 nüfus sayımına göre toplam Türk halklarının sayısı 12.118.006, bu sayının Rusya Federasyonu genel nüfusuna oranı ise % 8,3'tür. 2010 nüfus sayımına göre toplam Türk halklarının sayısı 12.048.755, bu sayının Rusya Federasyonu genel nüfusuna oranı ise % 8,37'dir. 2002'den 2010 yılına kadar Rusya Federasyonu'nda Türk halklarının nüfusunda 69.251 azalma olduğu görülmektedir. Ancak bu azalma her Türk halkında yaşanmamıştır. O nedenle Türk halklarının Rusya Federasyonu'ndaki durumuna ayrı ayrı bakmakta yarar vardır:

Azerî Nüfusu ve Azerî Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Azerî nüfus 621.840 (% 0,428)'tir. Bunun içerisinde Azerbaycan Türkü 506.000 kişidir³. Azerbaycan devleti vatandaşı olmayan ama daha çok Rusya, İran ve Gürcistan vatandaşı olan Azerî sayısı ise 115.840'tır. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Azerî sayısı 587.515 (Azerî nüfusuna oranı % 94,48), Azerî Türkçesi bilenler ise 669.757'dir. Bu verilere göre 34.325 kişi (Azerî nüfusuna oranı % 5,5) Rusça bilmediğini, 47.917 kişi ise kendisini Azerî olarak tanımlamamış ancak Azerî Türkçesi bildiğini beyan etmişlerdir. Dolayısıyla Rusya Federasyonu'ndaki Azerî nüfusundan fazla Azerî Türkçesi bilenlerin olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebi nüfus sayımında bildikleri dillerin sorulmasıdır. "Anadiliniz nedir?" sorusu sorulmadığı için İran vatandaşlığını beyan eden Güney Azerbaycanlı Azerî Türkleri, Azerî Türkçesi bilen diğer Türk halkları, Kafkas halkları ve diğer halklar bu farkın oluşmasına neden olmuş olmalıdırlar. Çünkü örneğin Rusya Federasyonu'ndaki Azerî nüfusu yoğun olarak Moskova, Kafkas ve Aşağı İdil, Merkezi ve Kuzeybatı Rusya, Volga ve Ural gibi bölgelere dağılmış durumdadır. Dağıstan'daki 112.000 Azerî nüfusun 110.000'i anadilini bilmekte iken Azerî Türkçesi bilen 135.000 kişidir. Dolayısıyla 25.000 bölge halkı ile

57.000 Ermeni ve 35.000 Rus da Azerî Türkçesi bilmekteydi⁴.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Azerî nüfusu 603.070 (% 0,422)'tir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Azerîlerin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Azerî Türkçesi bilenler ise 473.044 (Azerî nüfusuna oranı % 78,4)'tür. Bu verilere göre 130.026 kişi (Azerî nüfusuna oranı % 21,5) kendisini Azerî olarak tanımlamış olmasına rağmen Azerî Türkçesi bildiğini beyan etmemişlerdir. Bu durum büyük oranda Azerbaycan vatandaşlığına sahip olmuş olan Türk halkları ile diğer halklara mensup olanların bu nüfus sayımında bildikleri değil, anadillerine veya lehçelerine göre cevap vermelerinden kaynaklanmıştır. Ancak Rusya'da yaşayan bir kısım Azerîlerin ana dillerini unutmuş olmaları ya da ana dili yerine bildikleri dili bildirmelerinin de bu sonuçta etkisinin olabileceğini unutmamak gerekir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Azerî nüfusunda 18.770 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 3) azalma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Azerî Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 196.713 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 29,3) azalma olduğu görülmüştür. Bu azalma nüfus azalma oranından oldukça fazladır. Bunda 2002'de Azerî Türkçesi bildiğini söyleyen diğer Türk halkları, Kafkas halkları ve diğer halkların 2010'da çoğunlukla aynı doğrultuda cevap vermemeleri etkili olmuştur.

Altay Nüfusu ve Altay Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Altay nüfusu 67.239 (% 0,046)'dur. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Altaylı 62.494 (Altay nüfusuna oranı % 92,9), Altay Türkçesi bilenler ise 65.534 (Altay

³<https://bpakman.wordpress.com/baku-2010-fotograflar/azerbaycan-rayon-videolari/eskiye-ozlem/rusyada-yasayan-azerbaycan-turkleri/09.03.2018;14.14>

⁴<https://bpakman.wordpress.com/baku-2010-fotograflar/azerbaycan-rayon-videolari/eskiye-ozlem/rusyada-yasayan-azerbaycan-turkleri/09.03.2018;14.19>

nüfusuna oranı % 97,4)'tür. Bu verilere göre 4.745 kişi (Altay nüfusuna oranı % 7) Rusça bilmediğini, 1.705 kişi (Altay nüfusuna oranı % 2,5) ise kendisini Altay olarak tanımlamış ancak Altay Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Altay nüfusu 74.238 (% 0,05)'dir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Altaylıların sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Altay Türkçesi bilenler ise 55.720 (Altay nüfusuna oranı % 75)'dir. Bu verilere göre 18.518 kişi (Altay nüfusuna oranı % 24,94) kendisini Altay olarak tanımlamış olmasına rağmen Altay Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Altay nüfusunda 6.999 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 10,4) artma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Altay Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 9.814 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 14,9) azalma olduğu görülmüştür. Ayrıca Altay kimliğini benimsemiş olup da Altay Türkçesini bilmeyenlerin oranının 2002'den (% 2,5) 2010'a (% 24,94) kadar bu kadar artmış olması da Altay Türkçesinin geleceğini tehlikeye sokmaktadır. Nüfusları ve dillerinin konuşur sayısı oldukça azaldığından, Altay Türkleri tarafından dahi kendi dillerini bilme oranı gittikçe azaldığından kendisini Altay olarak tanımlayan ve Altay Türkçesini bildiğini beyan edenlerin içerisinde başka milletlerin de olabileceği ihtimali oldukça zayıftır⁵. Bu nedenle Altay Türkçesi gibi Türk lehçeleri daha homojen bir konuşur kitlesine sahiptir. Yani Altay Türkçesini bildiğini beyan edenler aynı

zamanda kendisini Altay olarak tanımlamış olanlardan oluşmaktadır.

Karaçay-Balkar Nüfusu ve Karaçay-Balkar Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Karaçay-Balkar nüfusu 300.608 (% 0,2)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Karaçay-Balkar sayısı 285.179 (Karaçay-Balkar nüfusuna oranı % 94,8), Karaçay-Balkar Türkçesi bilenler ise 302.748'dir. Bu verilere göre 15.429 kişi (Karaçay-Balkar nüfusuna oranı % 5,1) Rusça bilmediğini, 2.140 kişi ise kendisini Karaçay-Balkar olarak tanımlamamış ancak Karaçay-Balkar Türkçesi bildiğini beyan etmişlerdir. Dolayısıyla Rusya Federasyonu'ndaki Karaçay-Balkar nüfusundan fazla Karaçay-Balkar Türkçesi bilenlerin olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunda Kafkas bölgesinde yaşayan halkların birbirlerinin dillerini biliyor olmaları etkili olmuştur.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Karaçay-Balkar nüfusu 331.327 (% 0,23)'dir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Karaçay-Balkar Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Karaçay-Balkar Türkçesi bilenler ise 305.364 (Karaçay-Balkar nüfusuna oranı % 92)'tür. Bu verilere göre 25.963 kişi (Karaçay-Balkar nüfusuna oranı % 7,8) kendisini Karaçay-Balkar olarak tanımlamış olmasına rağmen Karaçay-Balkar Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Karaçay-Balkar nüfusunda 30.719 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 10,2) artma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Karaçay-Balkar Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 2.616 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 0,86) artma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Karaçay-Balkar Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 2.616 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 0,86) artma olduğu görülmüştür.

Başkurt Nüfusu ve Başkurt Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Başkurt nüfusu 1.673.389 (% 1,15)'dur. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Başkurt 1.580.818 (Başkurt nüfusuna oranı %

⁵ Dağlık Altay Özerk Bölgesi'ndeki nüfusun yaklaşık % 60'ını Ruslar, yaklaşık % 30'unu Altay Türkleri oluşturmaktadır. Dolayısıyla nüfus bakımından kendi topraklarında azınlık durumunda olan Altay Türkleri, dil olarak da üst dil konumundaki Rusçanın kullanım alanı nedeniyle Altay Türkçesi ikinci planda kalmaktadır. Bu durumda Altay Türkleri Rusça kullanmayı tercih etmekte, Ruslar ise Altay Türkçesine ihtiyaç duymamaktadırlar.

94,4), Başkurt Türkçesi bilenler ise 1.379.727 (Baskurt nüfusuna oranı % 82,4)'tür⁶. Bu verilere göre 92.571 kişi (Baskurt nüfusuna oranı % 5,5) Rusça bilmediğini, 293.662 kişi (Baskurt nüfusuna oranı % 17,5) ise kendisini Başkurt olarak tanımlamış ancak Başkurt Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Başkurt nüfusu 1.584.554 (% 1,1)'tür. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Başkurt Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Başkurt Türkçesi bilenler ise 1.152.404 (Baskurt nüfusuna oranı % 72,7)'tür. Bu verilere göre 432.150 kişi (Baskurt nüfusuna oranı % 27,2) kendisini Başkurt olarak tanımlamış olmasına rağmen Başkurt Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Başkurt nüfusunda 88.835 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 5,3) azalma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Başkurt Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 227.323 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 16,4) azalma olduğu görülmüştür.

Gagavuz Nüfusu ve Gagavuz Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Gagavuz nüfusu 12.210 (% 0,008)'dur. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Gagavuz 12.138 (Gagavuz nüfusuna oranı % 99,4), Gagavuz Türkçesi bilenler ise 7.597 (Gagavuz nüfusuna oranı % 62,2)'dir. Bu verilere göre 72 kişi (Gagavuz nüfusuna oranı % 0,5) Rusça bilmediğini, 4.613 kişi (Gagavuz nüfusuna oranı % 37,7) ise kendisini Gagavuz olarak tanımlamış ancak Gagavuz Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Gagavuz nüfusu 13.690 (% 0,0095)'dir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı

bilen Gagavuz Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Gagavuz Türkçesi bilenler ise 5.917 (Gagavuz nüfusuna oranı % 43,2)'dir. Bu verilere göre 7.773 kişi (Gagavuz nüfusuna oranı % 56,7) kendisini Gagavuz olarak tanımlamış olmasına rağmen Gagavuz Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Gagavuz nüfusunda 1.480 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 12,1) artma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Gagavuz Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 1.680 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 22,1) azalma olduğu görülmüştür.

Gagavuz kimliğini benimsemiş olup da Gagavuz Türkçesi bilmeyenlerin oranının 2002'den (% 37,7) 2010'a (% 56,7) kadar artmış olması Gagavuz Türkçesinin geleceğini tehlikeye sokmaktadır. Nüfusları ve dillerinin konuşur sayısı oldukça azaldığından, Gagavuz Türkleri tarafından dahi kendi dillerini bilme oranı gittikçe azaldığından Gagavuz Türkçesinin konuşur kitlesi homojen bir yapı göstermektedir. Yani Gagavuz Türkçesini bildiğini beyan edenler aynı zamanda kendisini Gagavuz olarak tanımlamış olanlardan oluşmaktadır.

Dolgan Nüfusu ve Dolgan Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Dolgan nüfusu 7.261 (% 0,005)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Dolgan 6.757 (Dolgan nüfusuna oranı % 93), Dolgan Türkçesi bilenler ise 4.865 (Dolgan nüfusuna oranı % 67)'tir. Bu verilere göre 504 kişi (Dolgan nüfusuna oranı % 6,9) Rusça bilmediğini, 2.396 kişi (Dolgan nüfusuna oranı % 32,9) ise kendisini Dolgan olarak tanımlamış ancak Dolgan Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Dolgan nüfusu 7.885 (% 0,0055)'tir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Dolgan Türklerinin sayısı belirtilmemiştir.

⁶ Ancak burada başka halklardan olanların da Başkurt Türkçesini bildiğini belirtmiş olabileceğini unutmamak gerekir.

Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tir. Dolgan Türkçesi bilenler ise 1.054 (Dolgan nüfusuna oranı % 13,3)'tir. Bu verilere göre 6.831 kişi (Dolgan nüfusuna oranı % 86,6) kendisini Dolgan olarak tanımlamış olmasına rağmen Dolgan Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Dolgan nüfusunda 624 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 8,59) artma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Dolgan Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 3.811 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 78,3) azalma olduğu görülmüştür.

Dolgan kimliğini benimsemiş olup da Dolgan Türkçesi bilmeyenlerin oranının 2002'den (% 32,9) 2010'a (% 86,6) kadar yaklaşık iki kat artmış olması Dolgan Türkçesinin ölümüne neden olacaktır. Dolganların nüfusları ve dillerinin konuşur sayısı oldukça azaldığından, Dolgan Türkçesinin konuşur kitlesi homojen bir yapı göstermektedir. Yani Dolgan Türkçesini bildiğini beyan edenler aynı zamanda kendisini Dolgan olarak tanımlamış olanlardan oluşmaktadır.

Kazak Nüfusu ve Kazak Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Kazak nüfusu 653.962 (% 0,45)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Kazak 642.801 (Kazak nüfusuna oranı % 98,2), Kazak Türkçesi bilenler ise 563.749 (Kazak nüfusuna oranı % 86)'dur⁷. Bu verilere göre 11.161 kişi (Kazak nüfusuna oranı % 1,7) Rusça bilmediğini, 90.213 kişi (Kazak nüfusuna oranı % 13,7) ise kendisini Kazak olarak tanımlamış ancak Kazak Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Kazak nüfusu 647.732 (% 0,45)'dir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Kazak Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus

içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tir. Kazak Türkçesi bilenler ise 401.455 (Kazak nüfusuna oranı % 61,9)'tir. Bu verilere göre 246.277 kişi (Kazak nüfusuna oranı % 38) kendisini Kazak olarak tanımlamış olmasına rağmen Kazak Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Kazak nüfusunda 6.230 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 0,95) azalma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Kazak Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 162.294 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 28,7) azalma olduğu görülmüştür.

Karaim Nüfusu ve Karaim Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Karaim nüfusu 366 (% 0,0002)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Karaim 362 (Karaim nüfusuna oranı % 98,9), Karaim Türkçesi bilenler ise 88 (Karaim nüfusuna oranı % 24)'dir. Bu verilere göre 4 kişi (Karaim nüfusuna oranı % 1) Rusça bilmediğini, 278 kişi (Karaim nüfusuna oranı % 75,9) ise kendisini Karaim olarak tanımlamış ancak Karaim Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Karaim nüfusu 205 (% 0,00014)'tir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Karaim Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tir. Karaim Türkçesi bilenler ise 3 (Karaim nüfusuna oranı % 1,46)'tir. Bu verilere göre 202 kişi (Karaim nüfusuna oranı % 98,5) kendisini Karaim olarak tanımlamış olmasına rağmen Karaim Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Karaim nüfusunda 161 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 43,98) azalma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Karaim Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 85 kişi (2002'deki nüfus

⁷ Ancak burada başka halklardan olanların da Kazak Türkçesini bildiğini belirtmiş olabileceğini unutmamak gerekir.

sayımına oranla % 96,5) azalma olduğu görülmüştür.

Karaim kimliğini benimsemiş olup da Karaim Türkçesi bilmeyenlerin oranının 2002'den (% 75,9) 2010'a (% 98,5) kadar artmış olması Karaim Türkçesinin ölümüne neden olacaktır. Karaimlerin nüfusları ve dillerinin konuşur sayısı oldukça azaldığından, Karaim Türkçesinin konuşur kitlesi homojen bir yapı göstermektedir. Yani Karaim Türkçesini bildiğini beyan edenler aynı zamanda kendisini Karaim olarak tanımlamış olanlardan oluşmaktadır.

Karakalpak Nüfusu ve Karakalpak Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Karakalpak nüfusu 1.609 (% 0,0011)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Karakalpak 1.579 (Karakalpak nüfusuna oranı % 98,1), Karakalpak Türkçesi bilenler ise 1.561 (Karakalpak nüfusuna oranı % 97)'dir⁸. Bu verilere göre 30 kişi (Karakalpak nüfusuna oranı % 1,86) Rusça bilmediğini, 48 kişi (Karakalpak nüfusuna oranı % 2,9) ise kendisini Karakalpak olarak tanımlamış ancak Karakalpak Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Karakalpak nüfusu 1.466 (% 0,001)'dir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Karakalpak Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Karakalpak Türkçesi bilenler ise 867 (Karakalpak nüfusuna oranı % 59,1)'dir. Bu verilere göre 599 kişi (Karakalpak nüfusuna oranı % 40,8) kendisini Karakalpak olarak tanımlamış olmasına rağmen Karakalpak Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Karakalpak nüfusunda 143 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 8,8) azalma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a

kadar geçen sürede Karakalpak Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 694 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 44,4) azalma olduğu görülmüştür.

Kırgız Nüfusu ve Kırgız Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Kırgız nüfus 31.808 (% 0,02)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Kırgız sayısı 30.614 (Kırgız nüfusuna oranı % 96,2), Kırgız Türkçesi bilenler ise 46.319'dur. Bu verilere göre 1.194 kişi (Kırgız nüfusuna oranı % 3,75) Rusça bilmediğini, 14.511 kişi ise kendisini Kırgız olarak tanımlamamış ancak Kırgız Türkçesi bildiğini beyan etmişlerdir. Dolayısıyla Rusya Federasyonu'ndaki Kırgız nüfusundan fazla Kırgız Türkçesi bilenlerin olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunda farklı vatandaşlıktan kaynaklı bir tanımlama olmuş olabilir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Kırgız nüfusu 103.422 (% 0,07)'dir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Kırgız Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Kırgız Türkçesi bilenler ise 80.306 (Kırgız nüfusuna oranı % 77,6)'dir. Bu verilere göre 23.116 kişi (Kırgız nüfusuna oranı % 22,3) kendisini Kırgız olarak tanımlamış olmasına rağmen Kırgız Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Kırgız nüfusunda 71.614 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 225) artma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Kırgız Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 33.987 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 73,3) artma olduğu görülmüştür.

Kırımçak Nüfusu ve Kırımçak Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Kırımçak nüfusu 157 (% 0,0001)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Kırımçak 157 (Kırımçak nüfusuna oranı % 100), Kırımçak Türkçesi bilenler ise 29 (Kırımçak nüfusuna oranı % 18,4)'dur. Bu verilere göre

⁸ Ancak burada başka halklardan olanların da Karakalpak Türkçesini bildiğini belirtmiş olabileceğini unutmamak gerekir.

Rusça bilmeyen Kırımçak yoktur. 128 kişi (Kırımçak nüfusuna oranı % 81,5) ise kendisini Kırımçak olarak tanımlamış ancak Kırımçak Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Kırımçak nüfusu 90 (% 0,00006)'dır. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Kırımçak Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Kırımçak Türkçesi bilenler ise 2 (Kırımçak nüfusuna oranı % 2,22)'dir. Bu verilere göre 88 kişi (Kırımçak nüfusuna oranı % 97,7) kendisini Kırımçak olarak tanımlamış olmasına rağmen Kırımçak Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Kırımçak nüfusunda 67 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 42,6) azalma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Kırımçak Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 27 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 93,1) azalma olduğu görülmüştür.

Kırımçak kimliğini benimsemiş olup da Kırımçak Türkçesi bilmeyenlerin oranının 2002'den (% 81,5) 2010'a (% 97,7) kadar artmış olması Kırımçak Türkçesinin ölümüne neden olacaktır. Kırımçakların nüfusları ve dillerinin konuşur sayısı oldukça azaldığından, Kırımçak Türkçesinin konuşur kitlesi homojen bir yapı göstermektedir. Yani Kırımçak Türkçesini bildiğini beyan edenler aynı zamanda kendisini Kırımçak olarak tanımlamış olanlardan oluşmaktadır.

Kumandı Nüfusu ve Kumandı Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Kumandı nüfusu 3.114 (% 0,0021)'tür. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Kumandı 3.106 (Kumandı nüfusuna oranı % 99,7), Kumandı Türkçesi bilenler ise 1.044 (Kumandı nüfusuna oranı % 33,5)'tür. Bu verilere göre 8 kişi (Kumandı nüfusuna oranı % 0,2) Rusça bilmediğini, 2.070 kişi (Kumandı nüfusuna oranı % 66,4) ise kendisini Kumandı

olarak tanımlamış ancak Kumandı Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Kumandı nüfusu 2.892 (% 0,002)'dir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Kumandı Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Kumandı Türkçesi bilenler ise 738 (Kumandı nüfusuna oranı % 25,5)'dir. Bu verilere göre 2.154 kişi (Kumandı nüfusuna oranı % 74,4) kendisini Kumandı olarak tanımlamış olmasına rağmen Kumandı Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Kumandı nüfusunda 222 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 7,1) azalma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Kumandı Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 306 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 29,3) azalma olduğu görülmüştür.

Kumandı kimliğini benimsemiş olup da Kumandı Türkçesi bilmeyenlerin oranının 2002'den (% 66,4) 2010'a (% 74,4) kadar artmış olması Kumandı Türkçesinin ölümüne neden olacaktır. Kumandıların nüfusları ve dillerinin konuşur sayısı oldukça azaldığından, Kumandı Türkçesinin konuşur kitlesi homojen bir yapı göstermektedir. Yani Kumandı Türkçesini bildiğini beyan edenler aynı zamanda kendisini Kumandı olarak tanımlamış olanlardan oluşmaktadır.

Kumuk Nüfusu ve Kumuk Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Kumuk nüfus 422.409 (% 0,29)'dur. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Kumuk sayısı 384.144 (Kumuk nüfusuna oranı % 90,9), Kumuk Türkçesi bilenler ise 458.121'dir. Bu verilere göre 38.265 kişi (Kumuk nüfusuna oranı % 9) Rusça bilmediğini, 35.712 kişi ise kendisini Kumuk olarak tanımlamamış ancak Kumuk Türkçesi bildiğini beyan etmişlerdir. Dolayısıyla Rusya Federasyonu'ndaki Kumuk nüfusundan fazla Kumuk Türkçesi bilenlerin olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunda yakın

coğrafyada yaşayan farklı etnik kimliktekilerin de Kumuk Türkçesini bilmeleri etkili olmuştur.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Kumuk nüfusu 503.060 (% 0,35)'dir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Kumuk Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Kumuk Türkçesi bilenler ise 426.212 (Kumuk nüfusuna oranı % 84,7)'dir. Bu verilere göre 76.848 kişi (Kumuk nüfusuna oranı % 15,2) kendisini Kumuk olarak tanımlamış olmasına rağmen Kumuk Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Kumuk nüfusunda 80.651 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 19) artma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Kumuk Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 31.909 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 6,9) azalma olduğu görülmüştür.

Nogay Nüfusu ve Nogay Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Nogay nüfusu 90.666 (% 0,06)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Nogay 84.927 (Nogay nüfusuna oranı % 93,6), Nogay Türkçesi bilenler ise 90.020 (Nogay nüfusuna oranı % 99,2)'dir⁹. Bu verilere göre 5.739 kişi (Nogay nüfusuna oranı % 6,3) Rusça bilmediğini, 646 kişi (Nogay nüfusuna oranı % 0,7) ise kendisini Nogay olarak tanımlamış ancak Nogay Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Nogay nüfusu 103.660 (% 0,07)'tir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Nogay Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Nogay Türkçesi bilenler ise 87.119 (Nogay nüfusuna oranı % 84)'dur. Bu verilere

göre 16.541 kişi (Nogay nüfusuna oranı % 15,9) kendisini Nogay olarak tanımlamış olmasına rağmen Nogay Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Nogay nüfusunda 12.994 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 14,3) artma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Nogay Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 2.901 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 3,2) azalma olduğu görülmüştür.

Tatar Nüfusu ve Tatar Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Tatar nüfusu 5.554.601 (% 3,82)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Tatar 5.335.252 (Tatar nüfusuna oranı % 96), Tatar Türkçesi bilenler ise 5.347.706 (Tatar nüfusuna oranı % 96,2)'dir¹⁰. Bu verilere göre 219.349 kişi (Tatar nüfusuna oranı % 3,9) Rusça bilmediğini, 206.895 kişi (Tatar nüfusuna oranı % 3,7) ise kendisini Tatar olarak tanımlamış ancak Tatar Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Tatar nüfusu 5.361.191 (% 3,75)'dir¹¹. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Tatar Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Tatar Türkçesi bilenler ise 4.280.718 (Tatar nüfusuna oranı % 79,8)'dir. Bu verilere göre 1.080.473 kişi (Tatar nüfusuna oranı % 20,15) kendisini Tatar olarak tanımlamış olmasına rağmen Tatar Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Tatar nüfusunda 193.410 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 3,48) azalma olduğu görülmüştür.

⁹ Ancak burada başka halklardan olanların da Nogay Türkçesini bildiğini belirtmiş olabileceğini unutmamak gerekir.

¹⁰ Ancak burada başka halklardan olanların da Tatar Türkçesini bildiğini belirtmiş olabileceğini unutmamak gerekir.

¹¹ Bu sayıya Astrahan, Mişer, Sibirya, Kreşin ve Nogaybek Tatar alt grupları da dâhildir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Tatar Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 1.066.988 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 19,9) azalma olduğu görülmüştür.

Tataristan'da yaşayan Tatarlar (2. 043. 017 kişi) Rusya Federasyonu'nda yaşayan tüm Tatarların (5. 361. 191) % 38, 1'ini teşkil etmektedir (Alkaya 2014: 246). Rusya'nın diğer bölgelerinde yaşayan Tatarlar; Başkurdistan (1. 009. 295 kişi), Saratov, Samara, Aşağı Novgorod, Kirov Eyaleti, Çuvaşistan, Penza, Ryazan ve Batı Sibirya'da yaşamaktadırlar (Alkaya, 2014: 247). Dolayısıyla Tatar Türkçesi Rusya Federasyonu'nun farklı bölgelerinde hem Tatarlar tarafından hem de diğer Türk toplulukları (özellikle Başkurt, Çuvaşlar tarafından) ile Ruslar tarafından bilinmekte ve kısmen kullanılmaktadır. Örneğin 2002 nüfus sayımı bilgilerine göre, Tatar Türkçesiyle konuşabilen Rusların sayısı 136. 617'ye, Çuvaşlarınki 68. 624'e, Udmurtlarınki 26. 242'ye, Ukraynalılarınki 3688'e ulaşmıştır. Tatar Türkçesini bilen farklı millet temsilcilerinin toplam sayısı 859. 376'dır (Zekiyev, 2012: 134-135). Ancak kendisini Tatar olarak tanımlayıp da Tatar Türkçesi bilmeyenler de azımsanmayacak oranlardadır. "1979 yılında Tatarların % 85, 9'u ana dili olarak Tatar Türkçesini kabul etmekteyken, bu rakam 1989'da % 83'2'ye gerilemiştir. 10 yıl içinde kendi dilini kullanamayan Tatarlar 1. 116. 000'e ulaşmıştır (1979'da 872. 000 kişidir). Bu sayıları Tatarların genel nüfus artışına oranladığımız zaman, sonuç Tatar halkının korunması lehine değildir. 10 yıl içinde Tatar nüfusunun genel artışı % 7, 4 iken, aynı devirde kendi ana dillerinden uzaklaşanların sayısı % 28 artmıştır." Tatar kimliğini benimsemiş olup da Tatar Türkçesi bilmeyenlerin oranı 2002'den (% 3,7) 2010'a (% 19,39) kadar artmış olması Tatar Türkçesinin geleceğini tehlikeye sokmaktadır.

Kırım-Tatar Nüfusu ve Kırım-Tatar Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Kırım-Tatar nüfusu 4.131 (% 0,0028)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Kırım-Tatar 4.104 (Kırım-Tatar nüfusuna oranı

% 99,3), Kırım-Tatar Türkçesi bilenler ise 1.069 (Kırım-Tatar nüfusuna oranı % 25,87)'dur¹². Bu verilere göre 27 kişi (Kırım-Tatar nüfusuna oranı % 0,6) Rusça bilmediğini, 3.062 kişi (Kırım-Tatar nüfusuna oranı % 74,1) ise kendisini Kırım-Tatar olarak tanımlamış ancak Kırım-Tatar Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Kırım-Tatar nüfusu 2.449 (% 0,0017)'dur. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Kırım-Tatar Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Kırım-Tatar Türkçesi bilenler ise 308 (Kırım-Tatar nüfusuna oranı % 12,5)'dir. Bu verilere göre 2.141 kişi (Kırım-Tatar nüfusuna oranı % 87,4) kendisini Kırım-Tatar olarak tanımlamış olmasına rağmen Kırım-Tatar Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Kırım-Tatar nüfusunda 1.682 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 40) azalma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Kırım-Tatar Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 761 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 71,1) azalma olduğu görülmüştür.

Teleüt Nüfusu ve Teleüt Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Teleüt nüfusu 2.650 (% 0,0018)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Teleüt 2.646 (Teleüt nüfusuna oranı % 99,8), Teleüt Türkçesi bilenler ise 1.892 (Teleüt nüfusuna oranı % 71,3)'dir. Bu verilere göre 4 kişi (Teleüt nüfusuna oranı % 0,1) Rusça bilmediğini, 758 kişi (Teleüt nüfusuna oranı % 28,6) ise kendisini Teleüt olarak tanımlamış ancak Teleüt Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Teleüt nüfusu 2.643 (% 0,0018)'tür. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Teleüt Türklerinin sayısı belirtilmemiştir.

¹² Ancak burada başka halklardan olanların da Kırım-Tatar Türkçesini bildiğini belirtmiş olabileceğini unutmamak gerekir.

Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tir. Teleüt Türkçesi bilenler ise 975 (Teleüt nüfusuna oranı % 36,88)'tir. Bu verilere göre 1.668 kişi (Teleüt nüfusuna oranı % 63,1) kendisini Teleüt olarak tanımlamış olmasına rağmen Teleüt Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Teleüt nüfusunda 7 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 0,2) azalma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Teleüt Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 917 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 48,4) azalma olduğu görülmüştür.

Teleüt kimliğini benimsemiş olup da Teleüt Türkçesi bilmeyenlerin oranının 2002'den (% 28,6) 2010'a (% 63,1) kadar artmış olması Teleüt Türkçesinin ölümüne neden olacaktır. Teleütlerin nüfusları ve dillerinin konuşur sayısı oldukça azaldığından, Teleüt Türkçesinin konuşur kitlesi homojen bir yapı göstermektedir. Yani Teleüt Türkçesini bildiğini beyan edenler aynı zamanda kendisini Teleüt olarak tanımlamış olanlardan oluşmaktadır.

Tofalar Nüfusu ve Tofalar Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Tofalar nüfusu 837 (% 0,00057)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Tofalar 829 (Tofalar nüfusuna oranı % 99), Tofalar Türkçesi bilenler ise 378 (Tofalar nüfusuna oranı % 45,1)'dir. Bu verilere göre 8 kişi (Tofalar nüfusuna oranı % 0,95) Rusça bilmediğini, 459 kişi (Tofalar nüfusuna oranı % 54,8) ise kendisini Tofalar olarak tanımlamış ancak Tofalar Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Tofalar nüfusu 762 (% 0,0005)'dir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Tofalar Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tir. Tofalar Türkçesi bilenler ise 93 (Tofalar nüfusuna oranı % 12,2)'tir. Bu verilere göre 669

kişi (Tofalar nüfusuna oranı % 87,79) kendisini Tofalar olarak tanımlamış olmasına rağmen Tofalar Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Tofalar nüfusunda 75 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 8,9) azalma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Tofalar Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 285 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 75,3) azalma olduğu görülmüştür.

Tofalar kimliğini benimsemiş olup da Tofalar Türkçesi bilmeyenlerin oranının 2002'den (% 54,8) 2010'a (% 87,79) kadar artmış olması Tofalar Türkçesinin ölümüne neden olacaktır. Tofaların nüfusları ve dillerinin konuşur sayısı oldukça azaldığından, Tofalar Türkçesinin konuşur kitlesi homojen bir yapı göstermektedir. Yani Tofalar Türkçesini bildiğini beyan edenler aynı zamanda kendisini Tofalar olarak tanımlamış olanlardan oluşmaktadır.

Tuva Nüfusu ve Tuva Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Tuva nüfusu 243.442 (% 0,167)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Tuvalı 206.533 (Tuva nüfusuna oranı % 84,8), Tuva Türkçesi bilenler ise 242.754 (Tuva nüfusuna oranı % 99,7)'dir¹³. Bu verilere göre 36.909 kişi (Tuva nüfusuna oranı % 15,1) Rusça bilmediğini, 688 kişi (Tuva nüfusuna oranı % 0,28) ise kendisini Tuva olarak tanımlamış ancak Tuva Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Tuva nüfusu 263.934 (% 0,18)'tir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Tuva Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tir. Tuva Türkçesi bilenler ise 253.673 (Tuva nüfusuna oranı % 96,1)'tir. Bu verilere göre 10.261 kişi (Tuva nüfusuna oranı % 3,8)

¹³ Ancak burada başka halklardan olanların da Tuva Türkçesini bildiğini belirtmiş olabileceğini unutmamak gerekir.

kendisini Tuva olarak tanımlamış olmasına rağmen Tuva Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Tuva nüfusunda 20.492 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 8,4) artma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Tuva Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 10.919 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 4,49) artma olduğu görülmüştür.

Türkmen Nüfusu ve Türkmen Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Türkmen nüfus 33.053 (% 0,02)'tir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Türkmen sayısı 31.868 (Türkmen nüfusuna oranı % 96,4), Türkmen Türkçesi bilenler ise 38.533'tir. Bu verilere göre 1.185 kişi (Türkmen nüfusuna oranı % 3,58) Rusça bilmediğini, 5.480 kişi ise kendisini Türkmen olarak tanımlamamış ancak Türkmen Türkçesi bildiğini beyan etmişlerdir. Dolayısıyla Rusya Federasyonu'ndaki Türkmen nüfusundan fazla Türkmen Türkçesi bilenlerin olduğu ortaya çıkmaktadır.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Türkmen nüfusu 36.885 (% 0,02)'tir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Türkmen Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tir. Türkmen Türkçesi bilenler ise 30.767 (Türkmen nüfusuna oranı % 83,4)'dir. Bu verilere göre 6.118 kişi (Türkmen nüfusuna oranı % 16,5) kendisini Türkmen olarak tanımlamış olmasına rağmen Türkmen Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Türkmen nüfusunda 3.832 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 11,59) artma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Türkmen Türkçesi bildiğini

belirten kişi sayısında 7.766 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 20,1) azalma olduğu görülmüştür.

Özbek Nüfusu ve Özbek Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Özbek nüfus 122.916 (% 0,084)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Özbek sayısı 119.554 (Özbek nüfusuna oranı % 97,2), Özbek Türkçesi bilenler ise 238.831'dir. Bu verilere göre 3.362 kişi (Özbek nüfusuna oranı % 2,7) Rusça bilmediğini, 115.915 kişi ise kendisini Özbek olarak tanımlamamış ancak Özbek Türkçesi bildiğini beyan etmişlerdir. Dolayısıyla Rusya Federasyonu'ndaki Özbek nüfusundan fazla Özbek Türkçesi bilenlerin olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunda Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan ve Afganistan'dan Rusya'ya gidenlerin etnik kimliklerini farklı bildikleri dili farklı beyan etmeleri etkili olmuştur. Kaldı ki bu ülkelerde etnik kimliği Özbek olanların azımsanmayacak oranda olduğunu unutmamak gerekmektedir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Özbek nüfusu 289.862 (% 0,2)'dir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Özbek Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tir. Özbek Türkçesi bilenler ise 273.451 (Özbek nüfusuna oranı % 94,3)'dir. Bu verilere göre 16.411 kişi (Özbek nüfusuna oranı % 5,6) kendisini Özbek olarak tanımlamış olmasına rağmen Özbek Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Özbek nüfusunda 166.946 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 135,8) artma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Özbek Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 34.620 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 14,49) artma olduğu görülmüştür.

Uygur Nüfusu ve Uygur Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Uygur nüfusu 2.867 (% 0,0019)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen

Uygur 2.832 (Uygur nüfusuna oranı % 98,7), Uygur Türkçesi bilenler ise 1.932 (Uygur nüfusuna oranı % 67,3)'dir¹⁴. Bu verilere göre 35 kişi (Uygur nüfusuna oranı % 1,22) Rusça bilmediğini, 935 kişi (Uygur nüfusuna oranı % 32,6) ise kendisini Uygur olarak tanımlamış ancak Uygur Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Uygur nüfusu 3.696 (% 0,0025)'dir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Uygur Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Uygur Türkçesi bilenler ise 1.049 (Uygur nüfusuna oranı % 28,3)'dur. Bu verilere göre 2.647 kişi (Uygur nüfusuna oranı % 71,6) kendisini Uygur olarak tanımlamış olmasına rağmen Uygur Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Uygur nüfusunda 829 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 28,9) artma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Uygur Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 883 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 45,7) azalma olduğu görülmüştür.

Hakas Nüfusu ve Hakas Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Hakas nüfusu 75.622 (% 0,05)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Hakas 74.191 (Hakas nüfusuna oranı % 98,1), Hakas Türkçesi bilenler ise 52.217 (Hakas nüfusuna oranı % 69)'dir. Bu verilere göre 1.431 kişi (Hakas nüfusuna oranı % 1,89) Rusça bilmediğini, 23.405 kişi (Hakas nüfusuna oranı % 30,9) ise kendisini Hakas olarak tanımlamış ancak Hakas Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Hakas nüfusu 72.959 (%

0,05)'dur. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Hakas Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Hakas Türkçesi bilenler ise 42.604 (Hakas nüfusuna oranı % 58,3)'tür. Bu verilere göre 30.355 kişi (Hakas nüfusuna oranı % 41,6) kendisini Hakas olarak tanımlamış olmasına rağmen Hakas Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Hakas nüfusunda 2.663 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 3,52) azalma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Hakas Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 9.613 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 18,4) azalma olduğu görülmüştür.

Çuvaş Nüfusu ve Çuvaş Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Çuvaş nüfusu 1.637.094 (% 1,127)'tür. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Çuvaş 1.584.791 (Çuvaş nüfusuna oranı % 96,8), Çuvaş Türkçesi bilenler ise 1.325.382 (Çuvaş nüfusuna oranı % 80,9)'dir¹⁵. Bu verilere göre 52.303 kişi (Çuvaş nüfusuna oranı % 3,19) Rusça bilmediğini, 311.712 kişi (Çuvaş nüfusuna oranı % 19) ise kendisini Çuvaş olarak tanımlamış ancak Çuvaş Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Çuvaş nüfusu 1.435.872 (% 1)'dir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Çuvaş Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Çuvaş Türkçesi bilenler ise 1.042.989 (Çuvaş nüfusuna oranı % 72,6)'dur. Bu verilere göre 392.883 kişi (Çuvaş nüfusuna oranı % 27,3) kendisini Çuvaş olarak tanımlamış olmasına rağmen Çuvaş Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

¹⁴ Ancak burada başka halklardan olanların da Uygur Türkçesini bildiğini belirtmiş olabileceğini unutmamak gerekir.

¹⁵ Ancak burada başka halklardan olanların da Çuvaş Türkçesini bildiğini belirtmiş olabileceğini unutmamak gerekir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Çuvaş nüfusunda 201.222 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 12,29) azalma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Çuvaş Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 282.393 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 21,3) azalma olduğu görülmüştür.

Çulım Nüfusu ve Çulım Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Çulım nüfusu 656 (% 0,00045)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Çulım 656 (Çulım nüfusuna oranı % 100), Çulım Türkçesi bilenler ise 270 (Çulım nüfusuna oranı % 41,1)'tir. Bu verilere göre Çulımların içerisinde Rusça bilmeyen yoktur. 386 kişi (Çulım nüfusuna oranı % 58,8) ise kendisini Çulım olarak tanımlamış ancak Çulım Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Çulım nüfusu 355 (% 0,00024)'tir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Çulım Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Çulım Türkçesi bilenler ise 44 (Çulım nüfusuna oranı % 12,3)'tür. Bu verilere göre 311 kişi (Çulım nüfusuna oranı % 87,6) kendisini Çulım olarak tanımlamış olmasına rağmen Çulım Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Çulım nüfusunda 301 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 45,8) azalma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Çulım Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 230 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 85,1) azalma olduğu görülmüştür.

Çulım kimliğini benimsemiş olup da Çulım Türkçesi bilmeyenlerin oranının 2002'den (% 58,8) 2010'a (% 87,6) kadar artmış olması Çulım Türkçesinin ölümüne neden olacaktır. Çulımların nüfusları ve dillerinin konuşur sayısı

oldukça azaldığından, Çulım Türkçesinin konuşur kitlesi homojen bir yapı göstermektedir. Yani Çulım Türkçesini bildiğini beyan edenler aynı zamanda kendisini Çulım olarak tanımlamış olanlardan oluşmaktadır.

Şor Nüfusu ve Şor Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Şor nüfusu 13.975 (% 0,0096)'tir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Şor 13.934 (Şor nüfusuna oranı % 99,7), Şor Türkçesi bilenler ise 6.210 (Şor nüfusuna oranı % 44,4)'dur. Bu verilere göre 41 kişi (Şor nüfusuna oranı % 0,29) Rusça bilmediğini, 7.765 kişi (Şor nüfusuna oranı % 55,5) ise kendisini Şor olarak tanımlamış ancak Şor Türkçesi bilmediğini beyan etmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Şor nüfusu 12.888 (% 0,009)'dir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Şor Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Şor Türkçesi bilenler ise 2.839 (Şor nüfusuna oranı % 22)'dir. Bu verilere göre 10.049 kişi (Şor nüfusuna oranı % 77,97) kendisini Şor olarak tanımlamış olmasına rağmen Şor Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Şor nüfusunda 1.087 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 7,7) azalma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Şor Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 3.371 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 54,2) azalma olduğu görülmüştür. Şor Türkleri arasında Rusça oldukça yaygın kullanılmaktadır. Şor Türklerinin % 53,6'sı Rusçayı iyi bilmekte, % 40,9'u ise Rusçayı ana dili olarak kabul etmektedirler¹⁶.

Şor kimliğini benimsemiş olup da Şor Türkçesi bilmeyenlerin oranının 2002'den (% 55,5) 2010'a (% 77,97) kadar artmış olması Şor Türkçesinin ölümüne neden olacaktır. Şorların

¹⁶ <http://www.narodru.ru/article1301.html> (09.03.2018; 14.57)

nüfusları ve dillerinin konuşur sayısı oldukça azaldığından, Şor Türkçesinin konuşur kitlesi homojen bir yapı göstermektedir. Yani Şor Türkçesini bildiğini beyan edenler aynı zamanda kendisini Şor olarak tanımlamış olanlardan oluşmaktadır.

Yakut Nüfusu ve Yakut Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Yakut nüfusu 443.852 (% 0,3)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Yakut sayısı 387.900 (Yakut nüfusuna oranı % 87,3), Yakut Türkçesi bilenler ise 456.288'dir. Bu verilere göre 55.952 kişi (Yakut nüfusuna oranı % 12,6) Rusça bilmediğini, 12.436 kişi ise kendisini Yakut olarak tanımlamamış ancak Yakut Türkçesi bildiğini beyan etmişlerdir. Dolayısıyla Rusya Federasyonu'ndaki Yakut nüfusundan fazla Yakut Türkçesi bilenlerin olduğu ortaya çıkmaktadır.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Yakut nüfusu 478.085 (% 0,33)'tir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Yakut Türklerinin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Yakut Türkçesi bilenler ise 450.140 (Yakut nüfusuna oranı % 94,1)'tir. Bu verilere göre 27.945 kişi (Yakut nüfusuna oranı % 5,8) kendisini Yakut olarak tanımlamış olmasına rağmen Yakut Türkçesi bildiğini beyan etmemiştir.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Yakut nüfusunda 34.233 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 7,7) artma olduğu görülmüştür.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Yakut Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 6.148 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 1,34) azalma olduğu görülmüştür.

Türk¹⁷ Nüfusu ve Türkiye Türkçesi

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Türk nüfusu 92.415 (% 0,063)'tir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Türk

sayısı 82.679 (Türk nüfusuna oranı % 89,4), Türkiye Türkçesi bilenler ise 161.319'dur. Bu verilere göre 9.736 kişi (Türk nüfusuna oranı % 10,5) Rusça bilmediğini, 68.904 kişi ise kendisini Türk olarak tanımlamamış ancak Türkiye Türkçesi bildiğini beyan etmişlerdir. Dolayısıyla Rusya Federasyonu'ndaki Türk nüfusundan fazla Türkiye Türkçesi bilenlerin olduğu ortaya çıkmaktadır.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Türk nüfusu 105.058 (% 0,07)'dir. 2010'daki nüfus sayımında Rusçayı bilen Türklerin sayısı belirtilmemiştir. Ancak Rusya Federasyonu'nda genel nüfus içerisinde Rusça bilenler 137.494.893 (% 96,2)'tür. Türkiye Türkçesi bilenler ise 146.363'tür. Bu verilere göre 41.305 kişi (Türk nüfusuna oranı % 39,3) kendisini Türk olarak tanımlamamış olmasına rağmen Türkiye Türkçesi bildiğini beyan etmiştir. Dolayısıyla Rusya Federasyonu'ndaki bu nüfus sayımında da Türk nüfusundan fazla Türkiye Türkçesi bilenlerin olduğu ortaya çıkmaktadır.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Türk nüfusunda 12.643 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 13,68) artma olduğu görülmüştür. Bu artışa karşın Türkiye Cumhuriyeti tarafından 2013 yılında yapılan resmi açıklamalarda yurt dışında bulunan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının sayısı 3.920.592 olarak açıklanmış ve bunun 59.117'si yani % 1,5'inin Rusya'da yaşadığı, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yaşadığı ülkeler sıralamasında Rusya'nın 11. sırada bulunduğu açıklanmıştır¹⁸. 2002'de 92.415; 2010'da 105.058 Türk nüfusu verilirken 2013 yılında 59.117 verisinin açıklanması Rusya'da yaşayan sadece Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının değil diğer Türk topluluklarının da (özellikle Ahıska Türkleri ve Azerbaycan Türkleri) Rusya'daki nüfus sayımında kimlik açısından kendisini Türk olarak tanımladığını ortaya koymaktadır.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a

¹⁷ Kendisini Türkiye Türkü olarak tanımlayanları karşılamaktadır.

¹⁸https://tr.sputniknews.com/turkish.ruvr.ru/2013_10_28/Rusyada-yasayan-Turklerin-sayisi-artti/ (09.03.2018; 09.59)

kadar geçen sürede Türkiye Türkçesi bildiğini belirten kişi sayısında 14.956 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 9,2) azalma olduğu görülmüştür. Ancak yine de her iki nüfus sayımından çıkan en net sonuç Rusya Federasyonu'nda Türk nüfusundan fazla Türkiye Türkçesi bilenlerin olduğudur. Bunda Türkiye-Rusya arasındaki sıkı ilişkilerden kaynaklı olarak Rusya'da Türkiye Türkçesi öğrenenlerin artmış olması, özellikle Ahıska ve Azerbaycan Türklerinin bildikleri diller arasında Türkiye Türkçesini belirtmeleri etkili olmuştur.

2010 nüfus sayımında hangi lehçe olduğunu belirtmeden geniş anlamıyla Türkçe (Tyurkskim) bildiğini belirtenlerin sayısı 2025'tir. Geniş anlamda "Türkçe" bildiğini belirtenlerin de ağırlıklı olarak Türkiye, Ahıska ve Azerbaycan Türklerinin olduğunu düşünülebilir.

Ahıska Bölgesi Türkleri

Günümüzde Ahıska bölgesi terimi, 16 Mart 1921 Moskova Antlaşması ile sınırlarımız dışında kalan ve Gürcistan'ın Güney-Batı bölgesindeki Adigön, Ahıska, Aspinza, Ahılkelek ve Bogdanovka ile bu idari birimlere bağlı 200'ün üzerinde köyden oluşan bölgeyi; Ahıska Türkleri, Mesket Türkleri (Meskhetians/Meskhetian Turks/ Meskhetian Muslims) terimleri de bu bölgede yaşarken, 1944 yılında sürgün edilen ve bir daha bu topraklarına dönemeyen Türkleri ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Ahıska Türkleri terimi de Mesket Türkleri terimi de etnik adlandırma değildir (Demiray 2012: 878). Bu adlandırma her ne kadar etnik adlandırma olmasa da bu Türkleri, Ahıska Bölgesi Türkleri olarak adlandırmak yanlış anlamaları da ortadan kaldıracaktır (Bulut, 2017: 10).

Rusya Federasyonu'nda 2002'deki nüfus sayımında Ahıska Türklerinin nüfusu 3.257 (% 0,0022)'dir. Bu nüfus sayımında Rusça bilen Ahıska Türkleri 2.972 (Ahıska Türklerinin nüfusuna oranı % 91,2)'dir. 285 kişi (Ahıska Türklerinin nüfusuna oranı % 8,75) ise Rusça bilmediğini beyan etmişlerdir. Ahıska Türklerinin kendi dilleriyle ilgili herhangi bir veri bulunmamaktadır.

Rusya Federasyonu'nda 2010'daki nüfus sayımında Ahıska Türklerinin nüfusu

4.825 (% 0,0033)'tir. Ahıska Türklerinin kendi dilleriyle ilgili herhangi bir veri bulunmamaktadır.

Rusya Federasyonu'ndaki iki nüfus sayımı karşılaştırıldığında 2002'den 2010'a kadar geçen sürede Ahıska Türklerinin nüfusunda 1.568 kişi (2002'deki nüfus sayımına oranla % 48,1) artma olduğu görülmüştür. Hem 2002 hem de 2010'daki nüfus sayımlarında Ahıska Türklerinin kendi dilleriyle ilgili herhangi bir veri bulunmamaktadır. Çünkü Ahıska Türklerinin konuştukları dil (lehçe) Türkiye Türkçesidir. Dolayısıyla Rusya'daki Türkiye Türkçesi konuşur sayısında Ahıska Türklerinin de payı vardır. Ayrıca 2010 nüfus sayımında hangi lehçe olduğunu belirtmeden geniş anlamıyla Türkçe (Tyurkskim) bildiğini belirtenlerin sayısı 2025'idi. Geniş anlamda "Türkçe" bildiğini belirtenlerin de ağırlıklı olarak Türkiye, Ahıska ve Azerbaycan Türklerinin olabileceği unutulmamalıdır.

Ahıska Türkleri, Eski Sovyetler Birliği'nin değişik bölgelerinde yaşadıkları halde kendi benliklerini, inançlarını, konuşma dilini, örf ve âdetlerini eksiksiz koruyabilmişlerdir. Yazılı eserlerinin bulunmamasına rağmen sözlü anlatım geleneğinin oldukça zengin olduğu söylenebilir (Aliyeva, 2001: 585; Bulut, 2016: 98).

SONUÇ

1. Rusya Federasyonu'ndaki toplam Türk halklarının sayısı 2002 nüfus sayımına göre 12.118.006 (% 8,3), 2010 nüfus sayımına göre ise 12.048.755 (% 8, 37)'tir. 2002'den 2010 yılına kadar Rusya Federasyonu'nda Türk halklarının nüfusunda yüzdeler olarak artış gözükse de sayısal olarak 69.251 azalma olduğu görülmektedir. (bk. Tablo 1)

2. Rusya Federasyonu'ndaki Türk halklarının % 95'ten fazlası Rusçayı bilmekte ve kullanmaktadır. (bk. Tablo 1)

3. Rusça dışındaki bildikleri dil olarak Türk lehçelerini bildirenlerin sayısı 2002'de 11.465.940, 2010'da ise 9.516.218 kişidir. 2002'den 2010 yılına kadar Rusya Federasyonu'nda Türk lehçeleri bilenlerde 1.949.722 azalma olduğu görülmektedir. (bk. Tablo 1)

4. Rusya Federasyonu'ndaki Türk halklarından kendi lehçesini bildiğini beyan etmeyenler 2002'de 951.824 (% 34, 499) iken, 2010'da 2.569.017 (% 45,326)'ye yükselmiştir. 2002'den 2010 yılına kadar Rusya Federasyonu'ndaki Türk halklarından kendi lehçesini bildiğini beyan etmeyenlerin sayısı 1.617.193 artmıştır. (bk. Tablo 1)

5. Nüfus olarak oldukça azalan Altay, Gagavuz, Dolgan, Karaim, Kırımçak, Kumandı, Teleüt, Tofa, Çulım ve Şor Türkleri içerisinde kendi anadillerini bildiklerini beyan etmeyenlerin oranı çok yüksek olduğundan bu Türk lehçelerinin yok olma tehlikesi ile karşı karşıya oldukları gözükmemektedir. (bk. Tablo 1)

KAYNAKÇA

- Abdieva, R. (2017). Bağımsızlıklarını Kazandıktan Sonra Türk Cumhuriyetlerinin Dil Politikaları ve Türkiye İle Ortak Dil ve Ortak Alfabe Çalışmaları, *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRKLAD)*, 1. Cilt, 2. Sayı, ss. 104 – 119.
- Aliyeva, M. (2011). Ahıska Türklerinin Ağzında Atasözleri, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı:12, ss. 585-590.
- Alkaya, E. (2014). Tataristan Türkleri ve Güncel Sorunları Üzerine. *Milliyetlerin Kesişme Noktası: İdil-Ural Çalıştayı Bildiri Kitabı* (Ed. Doç. Dr. Bülent Bayram), 12-13 Nisan 2014, Kırklareli, s. 243-271.
- Bulut, S. (2016). Divânü Lügâti't-Türk'ten Ahıska Türkleri Yazılı ve Sözlü Diline Geçen Atasözleri. *LitteraturcaJournal of Turkish Language and Literature*, 2/3, 95-112.
- Bulut, S. (2017). Ahıska Bölgesi Türkleri Ağzından Derleme Sözlüğüne Katkıları. I. *Asya Studies-Akademik Sosyal Araştırmalar*, Number: 2, Winter, s.9-16.
- Buran, A. (2008). Türklüğün ve Türk Dilinin Bütünlüğü Açısından "Türkçe" Adı Üzerine Bir Değerlendirme. *Makaleler* (Yay. Haz. E. Alkaya, M. Şengül, S.K. Yalçın). Ankara: Turkish Studies Yayınları.
- Çağırkan, B. (2016). Göç, Hibrit Kimlik ve Aidiyet: Yeni Toplumlar, Yeni Kimlikler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5, Sayı 8, s. 2617.
- Demiray, Erdinç (2012). Anavatanlarından Sekiz Ülkeye Dağıtılmış Bir Halk: Ahıska Türkleri, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/3, Summer, p. 877-885.
- Keleş, S. Ş. (2017). *Rusya Federasyonu Ülke Raporu*. İzmir Ticaret Odası, Ekim 2017.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Özkan, N. (2007). *Türk Dilin Yurtları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalçın, S. K. (2018). *Azerbaycan Türkçesi Grameri*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Zekiyev, M. (2012). *Xezrg Tatar Xalkının Tiren Tamırları*. Kazan.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5a782c56d256c2.49756687 (05.02.2018, 10.11)
- <https://bpakman.wordpress.com/baku-2010-fotograflar/azerbaycan-rayon-videolari/eskiye-ozlem/rusyada-yasayan-azerbaycan-turkleri/> (09.03.2018;14.14).
- <http://www.narodru.ru/article1301.html> (09.03.2018; 14.57)
- <http://www.perepis.ru>
- https://tr.sputniknews.com/turkish.ruvr.ru/2013_10_28/Rusyada-yasayan-Turklerin-sayisi-artti/ (09.03.2018; 09.59)

Özeren, M. (2018). Dil Kimlik İlişkisi Çerçevesinde Rusya Federasyonu'ndaki Türk Halklarının ve Türk Lehçelerinin Durumu, *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7819>, Number: 73 Winter 2018, p. 163-182.

TABLO 1: RUSYA'DAKİ 2002-2010 NÜFUS SAYIMI KARŞILAŞTIRMASI

	2002	2002	2002	2002	2002	2002	2002	2002	2010	2010	2010	2010	2010	2010	2010
	Nüfus	Nüfus Oranları %	Rusça Bilenlerin Sayısı	Rusça Bilenlerin Oranı %	Rusça Dışında Bildikleri Dil	Rusça Dışında Bildikleri Dil %	Kendi lehçesini bilmeyenler	Kendi lehçesini bilmeyenler %	Nüfus	Nüfus Oranları %	Rusça Bilenlerin Sayısı	Bildikleri Dile Göre	Bildikleri Dil %	Kendi lehçesini bilmeyenler	Kendi lehçesini bilmeyenler %
Rusya'daki Genel Durum	145166731		142573285	98,2					142856536		137494893 (99,41)				
Ahıska Türkleri (Turki-Meshetintsi)	3257	0,0022	2972	91,2					4825	0,0033					
Altay	67239	0,046	62494	92,9	65534	97,4	1705	2,5	74238	0,05		55720	75	18518	24,9
Azerbaycan	621840	0,42	587515	94,4	669757	47917 fazla			603070	0,42		473044	78,4	130026	21,5
Başkurt	1673389	1,15	1580818	94,4	1379727	82,4	293662	17,5	1584554	1,1		1152404	72,7	432150	27,2
Çulım	656	0,00045	656	100	270	41,1	386	58,8	355	0,00024		44	12,3	311	87,6
Çuvaş	1637094	1,127	1584791	96,8	1325382	80,9	311712	19	1435872	1		1042989	72,6	392883	27,3
Dolgan	7261	0,005	6757	93	4865	67	2396	32,9	7885	0,0055		1054	13,3	6831	86,6
Gagavuz	12210	0,008	12138	99,4	7597	62,2	4613	37,7	13690	0,0095		5917	43,2	7773	56,7
Hakas	75622	0,05	74191	98,1	52217	69	23405	30,9	72959	0,05		42604	58,3	30355	41,6
Karaçay Balkar	300608	0,2	285179	94,8	302748	2140 fazla			331327	0,23		305364	92,1	25963	7,8
Karaim	366	0,0002	362	98,9	88	24	278	75,9	205	0,00014		3	1,46	202	98,5
Karakalpak	1609	0,0011	1579	98,1	1561	97	48	2,9	1466	0,001		867	59,1	599	40,8
Kazak	653962	0,45	642801	98,1	563749	86	90213	13,7	647732	0,45		401455	61,9	246277	38
Kırgız	31808	0,02	30614	96,2	46319	14511 fazla			103422	0,07		80306	77,6	23116	22,3
Kırım Tatar	4131	0,0028	4104	99,3	1069	25,87	3062	74,1	2449	0,0017		308	12,5	2141	87,4
Kırımçak	157	0,0001	157	100	29	18,4	128	81,5	90	0,00006		2	2,22	88	97,7
Kumandı	3114	0,0021	3106	99,7	1044	33,5	2070	66,4	2892	0,002		738	25,5	2154	74,4
Kumuk	422409	0,29	384144	90,9	458121	35712 fazla			503060	0,35		426212	84,7	76848	15,2
Nogay	90666	0,06	84927	93,6	90020	99,2	646	0,7	103660	0,07		87119	84	16541	15,9

Özbek	122916	0,084	119554	97,2	238831	115915 fazla			289862	0,2		273451	94,3	16411	5,6
Şor	13975	0,0096	13934	99,7	6210	44,4	7765	55,5	12888	0,009		2839	22	10049	77,97
Tatar	5554601	3,82	5335252	96	5347706	96,2	206895	3,7	5361191	3,75		4280718	79,8	1080473	20,15
Teleüt	2650	0,0018	2646	99,8	1892	71,3	758	28,6	2643	0,0018		975	36,88	1668	63,1
Tofa	837	0,00057	829	99	378	45,1	459	54,8	762	0,0005		93	12,2	669	87,79
Tuva	243442	0,167	206533	84,8	242754	99,7	688	0,28	263934	0,18		253673	96,1	10261	3,8
Türk (Turki)	92415	0,063	82679	89,4	161319	68904 fazla			105058	0,07		146363	41305 fazla		
Türkmen	33053	0,02	31868	96,4	38533	5480 fazla			36885	0,02		30767	83,4	6118	16,5
Uygur	2867	0,0019	2832	98,7	1932	67,3	935	32,6	3696	0,0025		1049	28,3	2647	71,6
Yakut	443852	0,3	387900	87,3	456288	12436 fazla			478085	0,33		450140	94,1	27945	5,8
Toplam	12118006	8,30282	11533332	Ortalama 95,797	11465940		951824	Ortalama 34,499	12048755	8,37724		9516218		2569017	Ortalama 45,326